

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

G. de Lange, Rotterdam/Overschie

What's in a name?

Als ouders een naam kiezen voor hun kind hebben ze verschillende mogelijkheden. Ze kunnen zelf een mooie naam kiezen uit de namen die bekend zijn. Dan blijkt ook dat namen je doen denken aan de mensen die ze dragen. Als je iemand sympathiek vindt, krijgt zijn naam ook iets van de warmte van zijn persoon mee. De naam van iemand waar je niet zulke leuke ervaringen mee hebt gehad, zul je niet gauw aan je kind geven, ook al is het nog zo'n mooie naam.

Soms kiezen ouders ook een naam uit de Bijbel als een van de namen voor hun kind. Bijbelse namen hebben vaak een betekenis. Zij vormen a.h.w. een korte zin, waarin veel over die mens in zijn relatie tot de HERE verteld wordt. En dan zit er toch weer veel meer in zo'n naam dan je op het eerste gezicht zou denken.

What's in a name? Soms meer dan je denkt. Vandaag en in de volgende twee Opbouws wil ik daar iets van doorgeven. Het gaat over Naomi, over Daniël en over Nathanaël.

Naomi

Naomi is een mooie naam. Het betekent letterlijk: lieflijkheid, vriendelijkheid, fleur. Maar de Naomi van de Bijbel maakt zulke nare dingen mee dat ze zegt: noem mij maar niet langer Naomi. Noem mij maar Mara: d.w.z. bitterheid.

Hoe kan dat nou, dat Naomi zo bitter is geworden

Nu zou je zeggen: hoe kan dat nou, dat Naomi zo bitter is geworden. Zij is toch een Israëlietische. Zij komt nog wel uit Bethlehem. Zij kent de HERE toch. Ja, maar dat maakt wat een mens in het leven kan overkomen niet altijd gemakkelijker. Dat maakt het soms gewoon nog veel moeilijker. Als je nu in toeval of het lot geloofde, nou dan zijn zulke zaken die je als mens overkomen blijkbaar onvermijdelijk. Niemand kan er wat aan doen. Maar juist het weten dat niets je kan overkomen of het moet God gepasseerd hebben, dat maakt het soms zo moeilijk te begrijpen en te verwerken. Stond God er maar helemaal buiten. Konden wij maar zeggen: God kan er ook niets aan doen. Ja God kan er wel degelijk wat aan doen. Alle dingen zijn in Gods hand. Niets gebeurt er buiten God om.

Daarom: Wat er met Naomi gebeurd is, raakt haar geloof heel diep. Het is net alsof God anders is dan zij dacht. Hij is voor haar niet langer de God van nabij, maar de God van verre: God de Almachtige.

God de Almachtige

Naomi noemt de HERE God de Almachtige. Zo kennen wij de HERE ook. Wij belijden: Ik geloof in God de Vader, de Almachtige, Schepper van hemel en van aarde. Maar het is net alsof Naomi God niet anders kent dan de Almachtige. Ze spreekt niet langer over God, laat staan over de HERE, de God van het verbond. Ze ervaart de Here God alleen nog maar als Almachtig. D.w.z. je kunt er toch niets tegen doen. Heeft God iets over je besloten dan gebeurt het toch. Wie zijn wij vergeleken bij God. Noem mij niet Naomi, noem mij Mara, want de Almachtige heeft mij veel bitterheid aangedaan, zegt ze.

Terug naar af

Abraham leerde God kennen als El Sjaddai = God de Almachtige. Gen. 17:1. Met de Naam HERE heeft Abraham God niet gekend. God zegt dat zelf in Exodus 6. Het was Mozes aan wie God Zich bekend maakte als de HERE, de God van het verbond. De God Die Zijn volk verlost. Zo is er een voortgaande openbaring van God in de Bijbel. Steeds beter maakt God Zich aan Zijn volk bekend. Maar Naomi lijkt weer op de weg terug. Zij spreekt niet meer van de HERE en van God, maar van de Almachtige. God heeft nog maar één gezicht – zo lijkt het wel – dat van een ongenaakbaar Heerser die doet wat Hem behaagt. Waarom zoudt gij mij Naomi noemen daar de HERE tegen mij heeft getuigd en de Almachtige mij kwaad heeft aangedaan. Naomi wordt door de dingen die haar zijn overkomen a.h.w. teruggedrongen van de HERE naar de Almachtige.

Het lijden van Naomi is buiten alle proporties

Je vindt nogal wat uitleggers die het volgende beweren: Naomi kan God niets verwijten. Wat haar overkomen is ligt aan haar zelf. Die uitleggers zeggen tegen Naomi: U bent ten onrechte teleurgesteld en bitter. Het is uw eigen

schuld. U bent gestraft, dus U zult ook wel gezondigd hebben. Ze weten ook waarin Naomi fout is geweest: het vertrek uit Bethlehem. U had u moeten bekeren tot de HERE en daar moeten blijven wonen. Dan was daar ook wel weer brood gekomen. Maar die uitleggers zijn wijzer dan de Bijbel. De Bijbel legt die direkte link niet.

Het lijden van Naomi heeft veel weg van het lijden van Job. Het lijden van Job is ook niet te verklaren vanuit de overtredingen van Job. Natuurlijk geeft Job toe dat hij een mens is met fouten en gebreken en dat zijn leven niet volmaakt was. Job zegt: komt er ooit een reine uit een onreine? Maar zegt Job: Wat mij is overkomen is buiten alle proporties. Als dit een straf is dan houdt die straf geen maat met de overtreding die ik begaan heb. De overtredingen van Job vallen in het niet bij het zware lijden dat hem treft. Verlies van kinderen en bezittingen. Dat geldt ook voor Naomi. Verlies van man en zonen is niet te verklaren uit het ver-

35e jaargang – nr. 16
3 augustus 1991

In dit nummer

- 279 A. van der Dussen
Een 'oud' formulier – als nieuw!
- 281 A. Keizer
De betrouwbare dateringen van de bijbel (4)
- 283 H. Algra
Geloven: gewoonte of keuze (6, slot)
- 284 D.W.L. Milo
Doemdenken? – Allerminst!
- 286 P.J. van Kampen
Griekse woorden in het Nieuwe Testament (2)

Opbouw

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P.J. van Kampen
Mr.dr. J. Meulink
D.W.L. Milo
Ds. K. Muller
M.J.F. van der Wal

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Tel. 05130-20476
Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie

Administratie Opbouw
Marjoke van Veelen-Vreugdenhil
Postbus 84183, 3009 CD Rotterdam.
Tel. 010-4550802.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min. f 25,- contributie op bovenstaand gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementsprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 60,- per jaar of f 33,- per half jaar.
Voor studenten f 48,- per jaar.
Buitenland f 84,- per jaar of f 104,- per luchtpost. Chequekosten buitenland: f 10,-.

Advertenties

Tarief: 55 ct. per mm. bij 45 mm. breed (excl. 6% BTW). Advertenties inzenden tot woensdag 8.30 uur, anderhalve week vóór verschijningsdatum. Familieberichten uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor verschijning. Advertenties en familieberichten rechtstreeks naar Nedag, t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 03420-10760, fax 03420-92542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

trek uit Bethlehem. Als dat al zondig was en als dit een straf is, dan zijn alle verhoudingen zoek. Dat is buiten alle proporties.

Je moet niet achterom kijken, maar vóóruit!

Als we nu met Naomi alleen maar terugkijken naar het verleden dan komen we er niet uit. We krijgen geen antwoord op onze vragen als wij alleen maar terug blijven kijken in ons leven. Maar wél als we vooruitzien naar de toekomst die God geeft. Let maar op Naomi. Zij ziet zichzelf aanvankelijk als berooid. Alles wat zij had, is haar ontnomen. Maar zij heeft ook iets ontvangen in al dat lijden en dat is Ruth. Door Ruth wordt Naomi verbonden aan Boaz en via Boaz aan Obed, Isai, David en de Here Jezus die uit het huis van David is. Zij heeft ontzettend veel verloren, maar wint eigenlijk nog meer. In het verlies is zij heel sterk verbonden geraakt met de Here Jezus die onmetelijk lijden over Zich heeft heengekregen. Lijden dat niet de maat hield met de ongerechtigheid van Jezus. Jezus die noch ongerechtigheid noch zonde had begaan. Hij droeg het onpeilbare lijden voor allen die met Hem verbonden zijn; Die God Hem gegeven heeft. Naomi werd getrokken in de lijn van de geboorten van de Messias. Dat sneed diep in haar leven. Eigenlijk heeft zij ook een stukje meedragen van het lijden van de Christus. Mijn vraag is: Moet ieder die met de Here Jezus verbonden is, niet iets doormaken, iets meedragen van het grote lijden dat Hij op Zich nam voor ons? Voor mij is dat eigenlijk geen vraag.

Lijden met Christus

Wij vullen aan in ons leven wat aan het lijden van de Christus nog ontbreekt (Col. 1:24). Ik verzin dit niet zelf. Ik zou niet durven. Maar ik spreek hierin de Bijbel na. Daarin wordt gezegd dat wij soms blijkbaar een lijden moeten doormaken dat niet de maat houdt met onze zonde. Dat gewoon niet verklaard kan worden uit ons doen en laten. Maar dat het lijden is van Christus. Daardoor worden wij op een verborgen wijze sterker verbonden met Jezus Christus die voor ons gekomen is, de Verlosser. Wij zien soms op wat wij verliezen en dat is veel. Gezondheid, verval van kracht, materieel verlies, verlies van mensen die wij eigenlijk niet konden missen en nog niet. Weten we wel dat er een lijden is dat niet verklaard kan worden, mag worden uit onze schuld, maar dat een lijden is met Christus? Een delen in het grote lijden van deze wereld. Zien wij ook de winst? De dingen die God ons geeft door lijden heen. NI. dat God ons door al die dingen heen sterker verbindt met de Here Jezus.

Ik ben ... Jezus

God openbaarde Zich aan Zijn volk. Aan Abraham maakte Hij zich bekend als God de Almachtige. En 400 jaar later aan Zijn volk als de HERE de God

van het verbond. Mozes was het die God naar Zijn Naam vroeg. Mozes zei: Als de mensen nu vragen wie heeft je gestuurd wat moet ik dan zeggen? Toen maakte God Zijn nieuwe Naam bekend: Ik ben die Ik ben heeft U gezonden. God maakte Zijn Naam bekend: Jahwe, dat wil zeggen: *Ik ben*. En veel mensen hebben sinds die tijd de blijkbaar onbedwingbare behoefte die naam aan te vullen. Ik ben ... er. Ik ben ... trouw. Ik ben ... er voor jullie. Hij is het weer! Allemaal hebben wij het gevoel dat de Naam van God nog niet helemaal af is. Dat de voortgaande openbaring nóg verder zou gaan. Ik ben. Ja wie bent U HERE? Naomi ging de weg terug van de Here naar God naar de Almachtige. Zij dreigde weer terug bij af te geraken. Maar God was bezig ook in haar leven zich met die nieuwe naam bekend te maken. Ik ben ... Jezus. Zo heeft ook Paulus de Here leren kennen. Onderweg naar Damaskus als de HERE Zich aan Paulus openbaart, vraagt Paulus: wie bent U Here. Hij bedoelt wie bent U HERE? En dan antwoordt de Heer: *Ik ben ... Jezus* die jij vervolgt. Wij moeten niet terug naar af. Maar vooruit naar de Naam van alle naam: Jezus. In die Naam zal alle knie van de hemel en de aarde zich buigen.

Toch Naomi de lieflijke!

God maakt Naomi Zijn nieuwe naam bekend. Zij staat in de lijn van de voortgaande openbaring van de HERE. Hij doet Naomi goed. Zij doet toch haar naam eer aan. Zij is wel degelijk de lieflijke. Kijk maar: Als Ruth met Boaz trouwt en zij samen een kindje krijgen. Dan wordt Ruth niet toesproken of Boaz. Nee, Naomi. De vrouwen uit Bethlehem zeggen: Geprezen zij de HERE, die u heden niet laat ontbreken aan een lossen en zijn naam zal vermaard worden in Israël. Dat kindje: Een lossen? Je zou kunnen zeggen: Maar Boaz is toch de lossen. Hij heeft toch dat hele bedrijf van Naomi opgekocht en Ruth daarbij. Hij heeft hen toch uit het slop gehaald. Hij is het toch die hen rijk maakte. Maar nee, zo is het niet. Het is dit jongetje. Hij wordt door de burinnen terecht de lossen genoemd. Hij wordt geboren in de lijn van Boaz/Obed/Isai/David tot de Christus. Hij vormt de onmisbare schakel naar de geboorte van de Messias. Naomi is getrokken in de lijn van de geboorten van de Messias. De verlosser: Jezus Christus.

A. van der Dussen, Eindhoven

Een 'oud' formulier – als nieuw!

Met dank aan Janieke, Marco, Marc, Christa, Maarten, Elianne en Marnix en aan diaken Jaap Mulder

Een oud formulier...

Wanneer (jonge) mensen in onze kerken de openbare geloofsbelijdenis afleggen, doen zij dat vrijwel altijd door antwoord te geven op de vragen van het desbetreffende formulier. Dat is eeuwen geleden opgesteld en fungeert nog altijd, niet alleen in onze kerken, maar ook in de Christelijke Gereformeerde, de Vrijgemaakte Gereformeerde en (een deel van) de Gereformeerde Kerken. Alleen het oude Nederlands is wat bijgeschaafd, terwijl in de Gereformeerde versie de vragen worden voorafgegaan door een voor treffelijke inleiding.

Het is mijn gewoonte, om die laatste redactie van dat aloude formulier voor de openbare geloofsbelijdenis uitvoerig te bespreken op de belijdeniskatechisatie. Het blijkt steeds weer een zeer levendig en diepgaand gesprek los te maken betreffende het belijdenis doen. Telkens opnieuw is de ervaring, dat in die oude vragen met de inleiding die eraan voorafgaat, zo ongeveer alles aan de orde komt dat van belang is. Om de lezer in staat te stellen zich helder voor de geest te halen waar het over gaat, laat ik het hier in zijn geheel afdrukken, waarbij ik het van enige kopjes heb voorzien.

FORMULIER VOOR DE OPENBARE BELIJDENIS DES GELOOFS

De dominee tot de gemeente

Als gemeente van de Here Jezus Christus mogen wij met onze kinderen leven in het verbond van Gods genade. Dit verbond wil de drieëenige God, Vader, Zoon en Heilige Geest, ons in de doop bezegelen en bekrachtigen:

- Hij neemt ons aan tot zijn kinderen en erfgenamen;
- Hij rekent ons in het bloed van Jezus Christus onze zonden niet meer toe;
- Hij vernieuwt en herschept ons door zijn Heilige Geest.

Tevens roept Hij ons om in deze heilige gemeenschap Hem als onze God te erkennen, zijn naam voor de wereld te belijden en aan het avondmaal de dood van onze Heiland te verkondigen totdat Hij komt.

Tot onze vreugde heeft Hij aan enige broeders en zusters in het hart gegeven dit *heil* van het verbond te aangaan en naar de *eis* van dit verbond te willen leven. Zij begeren in uw midden openlijk belijdenis te doen van de naam, waarin zij gedoopt werden en in hun geloof gesterkt te worden door het gebruik van het avondmaal. De kerkeraad heeft hun namen u reeds voorgesteld. Daar tegen niemand van

hen wettige bezwaren zijn ingebracht, willen wij hen vandaag in de gelegenheid stellen, deze belijdenis af te leggen. Daartoe verzoek ik hen op te staan en voor God en zijn gemeente oprecht antwoord te geven op de volgende vragen.

De dominee tot hen die belijdenis doen

1. Geloof je, dat Gods waarheid, die
 - in het Oude en Nieuwe Testament is geopenbaard,
 - in de apostolische geloofsbelijdenis wordt beleden
 - en in de christelijke kerk alhier wordt geleerd,de waarachtige en volkomen leer der zaligheid is?
2. Geloof je Gods verbondsbelofte, waarvan jouw doop een teken en zegel voor je is? Belijd je, nu je je verlangen kenbaar maakt om het avondmaal mee te vieren, dat je je vanwege je zonden mishaaft, je voor God verootmoedigt en je leven buiten jezelf zoekt in Jezus Christus, de enige Zaligmaker?
3. Verklaar je, dat het je oprechte voornemen is,
 - God de Here lief te hebben en te dienen naar zijn Woord,
 - tegen de zonde en de wereld te strijden
 - en in het belijden van zijn naam voor de mensen door Gods genade trouw te blijven in leven en sterven?
4. Verklaar je dat het je oprechte begerente is, trouw de samenkomsten van de gemeente te bezoeken om je geloof te laten versterken door Woord en sakrament? Beloof je je gewillig te onderwerpen aan het herderlijk opzicht en de tucht van de kerk en mee te werken aan de opbouw van de gemeente van Christus?

Zij die belijdenis doen: JA!

De dominee tot hen die belijdenis hebben gedaan

De God van alle genade, die je in Christus geroepen heeft tot zijn eeuwige heerlijkheid na een korte tijd van lijden, Hij zal je volmaken, bevestigen, sterken en grondvesten. Hem zij de kracht in alle eeuwigheid! Amen. (I Petrus 5:10, 11)

... in eigentijds Nederlands?

Nu viel tijdens de bespreking één ding op: het bijgeschaafde Nederlands werd allerminst als eigentijds ervaren! Allerlei uitdrukkingen en zinswendingen

vroegen om verduidelijking; voor geen van de katechisanten was het formulier bij eerste lezing ook maar bij benadering doorzichtig! Let wel: we hebben het dan niet over de taal van eeuwen her, maar over de redactie die nog maar zo'n 20 jaar geleden is vastgesteld... Nou ja, zegt iemand, goed dat er belijdeniskatechisatie is; dan kan een en ander worden opgehelderd. Akkoord, maar denk eens aan de belijdenisdienst zelf: hoe zal dan het voor te lezen formulier overkomen? Al die jongeren die zo'n uitvoerige bespreking (nog) niet hebben meege maakt – zal de inhoud van de vragen hun niet ten enenmale ontgaan?

Met dat probleem ben ik, mede namens een groep belijdeniskatechisanten, naar de kerkeraad gegaan. In een gesprek daarover kwamen we al snel tot de konklusie, dat afschaffing van het formulier niet aan de orde was: gebleken was immers dat het *inhoudelijk* prima beviel en dat niemand van de mensen die zich op het doen van belijdenis voorbereiden de diepgang ervan wilde missen. Maar wat te doen aan het probleem van de *verstaanbaarheid*? Het kan toch niet de bedoeling zijn dat mensen hun JA-woord geven op vragen, die nog maar weinig kunnen navertellen?

Een van de kerkeraadsleden kwam toen op een lumineus idee. Het kwam hier op neer: „Als jullie nu zo uitvoerig op dat formulier ingaan en als alle onduidelijkheden zorgvuldig worden opgehelderd, is het dan niet mogelijk om de katechisanten zelf zin voor zin opnieuw te laten formuleren? Dan is na afronding van de bespreking hun eigen redactie ontstaan. En elke nieuwe groep belijdeniskatechisanten kan dat óók weer doen, zodat het formulier steeds in z'n geheel, zonder inhoudsverlies, in woorden wordt weergegeven die de mensen om wie het gaat eigen zijn.” De kerkeraad stemde unaniem met het voorstel in, om het zo eens te gaan proberen.

Een 'oud' formulier – als nieuw!

Een volgende groep belijdeniskatechisanten is op die manier aan de slag gegaan. Zin voor zin werd besproken, bediscussieerd en kritisch bekeken op doorzichtigheid. In alle zorgvuldigheid werd gezocht naar duidelijker Nederlands en kortere zinnen. Allerlei varianten werden gekeurd en veelszins afgewezen: het bleek niet mee te vallen om verstaanbaarheid te combineren met stijlvolheid, pakkend Nederlands met bijbelse diepte. Het was een gevecht om het oude formulier niet kwijt te raken, en het toch zo te herformuleren dat het ook voor minder ingewijden eniger-

mate te volgen was. Dit was het afgelopen jaar het resultaat:

DOOR KATECHISANTEN HERZIEN FORMULIER VOOR DE OPENBARE Geloofsbelijdenis

(In de mededelingen voorafgaand aan de kerkdienst wordt er melding van gemaakt, dat er geen wettige bezwaren zijn ingebracht zodat de openbare geloofsbelijdenis zal plaatsvinden.)

De dominee tot de gemeente
Gemeente van de Here Jezus Christus,

God heeft zich aan ons allen, ouders en kinderen, uit pure goedheid verbonden. Toen wij gedoopt werden heeft Hij dat eens en voorgoed vastgelegd. Omdat Hij de drieënige God is, Vader, Zoon en Heilige Geest, doet Hij ons bij de doop ook een drievoudig aanbod:

- God de Vader wil ons aannemen als zijn kinderen en heeft het eeuwige leven voor ons weggelegd.
- God de Zoon heeft voor ons willen sterven zodat ons onze zonden niet meer worden toegerekend.
- God de Heilige Geest wil ons helpen een nieuw en ander leven te leiden.

Dat is dus wat God van zijn kant met ons wil afspreken! Van ons verwacht Hij het volgende:

- Hij wil bij ons, de christelijke gemeente, erkenning vinden;
- Hij wil dat wij in de wereld voor Hem uitkomen;
- Hij wil dat wij het avondmaal vieren, om zo de dood van Christus te verkondigen totdat Hij komt.

Wij zijn heel blij dat God zo in het hart van enkele leden van de gemeente gewerkt heeft, dat zij helemaal open staan voor alles wat Hij aan hen wil geven en wat Hij van hen verwacht. Sinds hun doop horen zij al bij God, maar vandaag willen zij in ons midden voor Hem uitkomen. Ze willen ook graag het avondmaal gaan meevieren, om daardoor in hun geloof gesterkt te worden. Ik verzoek hen nu op te staan en oprecht voor God en zijn gemeente belijdenis af te leggen.

De dominee tot hen die belijdenis doen

Geloof je in God, de Vader, die ons heeft geschapen; en in zijn Zoon Jezus Christus, die voor ons is gestorven en opgewekt; en in de Heilige Geest, die in ons wil wonen?

Zij die belijdenis doen: JA!

De dominee tot hen die belijdenis doen

Ik verzoek jullie nu antwoord te geven op de volgende vragen, om duidelijk te maken wat deze belijdenis koncreet voor jullie betekent.

1. Geloof je dat God het grote nieuws van onze redding in het Oude en Nieuwe Testament heeft bekendge-

maakt, dat het in de apostolische geloofsbelijdenis wordt beleden en dat het in overeenstemming daarmee in onze kerk wordt verkondigd?

2. Heb je vertrouwen in God, dat Hij alles zal doen wat Hij bij je doop aan je heeft beloofd?
3. Je hebt de wens te kennen gegeven om het avondmaal mee te vieren. Erken je daarmee dat je er een hekel aan hebt dat je zonde doet en je daarom klein voelt bij God? Ben je ervan overtuigd dat alleen bij Christus je leven geen doodlopende weg is en dat je in de vergeving van zonden blij en hoopvol mag leven?
4. Ben je vast van plan God de Heer lief te hebben en te dienen zoals Hij het in de bijbel heeft aangegeven? Is het je ernst om tegen je eigen zonden te strijden, maar ook tegen de verkeerde invloeden die vanuit je omgeving op je inwerken? Neem je je voor om overal waar je bent voor God te blijven uitkomen, door dik en dun, in leven en sterven? En geloof je dat God je bij dat alles steeds door de kracht van zijn Geest wil helpen?
5. Verklaar je de samenkomsten van de gemeente trouw te zullen bezoeken? Beloof je met de gaven die je hebt mee te werken aan de opbouw van de gemeente van Christus? En ben je bereid de herderlijke leiding van de gemeente te erkennen?

Zij die belijdenis doen: JA!

De dominee tot hen die belijdenis hebben gedaan

De God van alle genade, die je in Christus geroepen heeft tot zijn eeuwige heerlijkheid na een korte tijd van lijden, Hij zal je volmaken, bevestigen, sterken en grondvesten. Hem zij de kracht in alle eeuwigheid! Amen. (I Petrus 5:10,11)

Twee maal 'JA'

De opvallendste verandering is ongetwijfeld, dat het JA-woord verdubbeld is. Dat heeft de volgende reden. Tijdens de bespreking kwam steeds naar voren, dat er zo veel kanten aan het geloof zitten. Het formulier laat ze allemaal zien – terecht! Tegelijk dachten we soms met heimwee terug aan de tijd dat het belijdenis-doen bestond uit het uitspreken van één compacte zin. Deze bijvoorbeeld:

IK GELOOF DAT JEZUS CHRISTUS DE ZOON VAN GOD IS! (Hand. 8:37)

Of deze:

JEZUS IS HEER! (I Corinthiërs 12:3)

Daar zijn wij wel ver bij vandaan geraakt. Je kunt niet zeggen dat die kernbelijdenis niet meer is terug te vinden in de vragen die gesteld worden, maar

het is zo verhuld, zo indirect. Daarom hebben we de knoop doorgehakt: dan maar twee JA-woorden. Eén maal om kort en goed te verklaren waar je staat: direct aansluitend bij de doopformule („Ik doop je in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest”) een belijdenis van de naam van de drieënige God. Een tweede maal om duidelijk te maken welke kanten er voor jou aan die compacte belijdenis zitten.

Het bezit van een zaak...

Natuurlijk zou het een groot compliment zijn aan het adres van de mensen van wie ik de namen in de kop van dit artikel vermeld heb, wanneer u, lezer, door deze produktie geraakt en aangesproken wordt. Ik verzeker u, dat naarmate u de tekst gedetailleerder vergelijkt met de 'oude', u er meer in zult ontdekken. Naar alle waarschijnlijkheid zult u dan ook met waardevolle tips ter verbetering kunnen komen. Toch geldt ook hier een beetje het gezegde: „'t Bezit van een zaak is het einde van 't vermaak.” Want wat de onderneming zo waardevol maakte, is niet alleen de uitkomst geweest, maar ook het proces dat ertoe leidde. Zeker ook door het afleggen van heel die weg van herformuleren, werd dat oude formulier 'als nieuw' ervaren. Daarom zegt de tekst die er nu is uitgerold, het meest voor wie in meerdere of mindere mate bij dat proces betrokken is geweest.

Met andere woorden: ik beveel het resultaat bij u aan in het licht van de gevolgde methode. Mogelijk is deze manier van 'tekst verwerken' voor meer mensen interessant dan alleen voor belijdenis-katechisanten. Een kerkeraadslid zei heel optimistisch toen besloten werd aan het idee uitvoering te geven: „We hebben nog meer formulieren! Laten daar de bijbelkringen maar eens mee aan de slag gaan...” Wie weet, is dat ook een lumineus idee...

A. Keizer, 's-Gravenhage

De betrouwbare dateringen van de bijbel (4)

4.1. De chronologische verwarring in de Ezra-Nehemia periode

Het 3e artikel eindigde met het jaartal 496 v. Chr. als het 4e jaar van koning Jojakim = het 1e jaar van koning Nebukadnezar (Jeremia 25:1). In die Schriftplaats ontmoeten de bijbelse en niet-bijbelse geschiedenis elkaar. Daarom is het jaartal belangrijk. De encyclopedieën en bijbelcommentaren stellen het meestal op 606 v. Chr. Die traditionele berekening is echter gebaseerd op 1 Kon. 6:1. Zij heeft Israëls 110 'Lo-Ammi' jaren uit de periode tussen de exodus en het 1e jaar van koning Nebukadnezar niet meegeteld. Als dat wel gebeurt, daalt het 1e jaar van Nebukadnezar van 606 v. Chr. tot 496 v. Chr. Met deze noodzakelijke correctie is wel aangetoond dat 606 v. Chr. niet juist kan zijn, maar nog niet dat 496 v. Chr. een bijbels gefundeerd jaartal is. Er kunnen wel meer fouten in het jaar 606 v. Chr. zitten. Voor het bijbels funderen van 496 v. Chr. is een

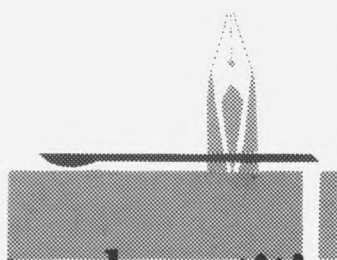
keten van jaartallen nodig vanaf de schepping van Adam dan wel vanaf 4 v. Chr., zijnde het geboortjaar van Jezus, tot 496 v. Chr. De Schrift bevat de gegevens voor een dergelijke keten. We behoeven slechts de moeite te nemen haar aanwijzingen nauwkeurig te volgen. Gaande van de ene datering naar de andere, vooruitwijzende dan wel terugwijzende, verkrijgen we de nodige goede jaartallen. Wij zullen het doen. Het is werkelijk de inspanning waard.

In dit 4e artikel zullen we het hebben over de zo verwarde Ezra-Nehemia periode: 496 v. Chr. – 4. v. Chr. De profeet Ezra heeft het O.T. afgesloten. Het zal ook blijken dat 496 v. Chr. als het 4e jaar van Jojakim = het 1e jaar van Nebukadnezar, juist is. Houdt vol lezer!

Enige later te funderen jaartallen

Door het ontbreken van een goede bijbelse chronologie bevatten de bij-

belcommentaren over deze periode doorgaans grote chronologische fouten. Bij het lezen van de boeken Ezra en Nehemia, die in de hebreeuwse bijbel één boek vormen, moeten we bedenken dat ze geschreven zijn vanuit het hebreeuwse beginsel, dat ook bij de profeten is te vinden, dat eerst verhaald wordt wat naar Gods maatstaven het belangrijkste is, ook al is dit later gebeurd. Daarom wordt de oproep tot tempelbouw (Ezra 1:1,2) waar het boek Ezra mee begint, beschreven vóór de opdracht tot herbouw van de stad Jeruzalem, waar het boek Nehemia mee begint, hoewel de oproep tot tempelbouw (426 v. Chr.) 28 jaar na de opdracht aan Nehemia tot herbouw van de stad Jeruzalem (454 v. Chr.) plaats vindt. Dat de herbouw van Jeruzalem aan de herbouw van de tempel inderdaad is voorafgegaan, blijkt wel uit Haggaï 1:4, waarin Israël verweten wordt in Jeruzalem reeds te wonen in weldoortimmerde huizen, terwijl de

Pastorale notitie

J. Kranenburg, Rolde

Ter nagedachtenis aan ir. Pit van Loo

Het gebeurt regelmatig dat wij in ons blad aandacht wijden aan de nagedachtenis van predikanten en vroeger ook wel van hoogleraren. Dat is een goed ding. Wij zouden ons daarvoor zelfs kunnen beroepen op het apostolisch bevel dat wij onze voorgangers hebben te gedenken, die het woord Gods tot ons gesproken hebben. Toch getuigt het van een wat zuinige instelling bij de toepassing van apostolische woorden wanneer we ons daarbij beperken tot broeders of zusters die inderdaad gesproken hebben. Een wat royaler gebruik zou er ons toe kunnen brengen om wat vaker de nagedachtenis te eren van hen, die het woord Gods wel niet gesproken hebben, maar die het ons hebben voorgeleefd,

bij voorbeeld op hun vakgebied. Zelf had ik wel wat attenter kunnen zijn toen op 25 juni te Groningen overleed onze broeder ir. Pit van Loo. Hij werd 86 jaar. Ik wil alsnog deze notitie aan hem wijden.

Oudere lezers herinneren zich vermoedelijk nog zijn naam van artikelen die hij in de eerste jaargangen van Opbouw publiceerde.

Grote bekendheid genoot hij in het noorden van ons land. Eerst als architect-stedebouwkundige, in welke functie hij voor verschillende groeningse gemeenten werkte. In de provincies Groningen en Drenthe en in de Noordoostpolder bouwde hij als architect in zeven plaatsen kerken. Die in Haren, Emmeloord en Marknesse en mogelijk ook in andere plaatsen zijn nog als nederlands gereformeerde kerken in gebruik.

Maar al tijdens zijn jaren als student te Delft had de schilderkunst zijn belangstelling. Zowel theoretisch als praktisch hield hij zich daar vanaf zijn delftse jaren mee bezig. In 1970 legde hij zijn werk als architect neer om zich volledig toe te leggen op het schilderen. Als landschapsschilder vooral maakte hij naam, ook door de herkenbaarheid van zijn werk.

Zijn inspiratie vond hij in het landschap van het groningse Hogeland, op het gebied rondom de Lauwerszee en op de waddeneilanden.

Om hem als christen-kunstenaar te typeren citeer ik het volgende uit de

overdenking die ik bij zijn begrafenis hield.

„Pit heeft niet geloofd in christelijke kunst.

Wel geloofde hij in christen-kunstenaars. Hij was er ook van overtuigd dat een christen-kunstenaar er nooit aan zou ontkomen dat zijn geloof op een of andere wijze in zijn werk aan het licht zou komen.

Dat is bij Pit ook gebeurd.

Hij heeft geen engelen geschilderd en heeft ons geen portretten van heiligen nagelaten. Paradijselijke landschappen en zelfs pittoreske hoekjes schilderde hij zelden. Wel eerbiedigde hij in al zijn werk de door God geschapen werkelijkheid. Hij heeft de dingen nooit verminkt maar ze herkenbaar gehouden. Het is alsof hij ons in zijn werk wilde zeggen: Het zal déze aarde zijn, dit Hogeland en dit Lauwersmeer die op de grote dag, wanneer de aarde en de werken daarop gevonden zullen worden, er zullen zijn. Hij heeft de werkelijkheid gezien als schepping van God, niet op weg naar de vernietiging, maar op weg naar de voltooiing. Het groen van de weiden en het blauw van wolkeloze luchten die zo eigen waren aan zijn werk heb ik altijd gezien als tekenen van de hoop die in hem was. Daarin kon hij zich goed vinden”.

In de hoop op de dag waarop ook zijn werk gevonden zal worden hebben we hem op Selwerderhof in Groningen begraven.

tempel nog woest ligt. Want de terugkeer van Israëls God in Zijn woonplaats op aarde, de tempel, dat is het belangrijkste.

Uit de bijbelse chronologie van dr. BULLINGER blijkt dat de gangbare chronologie van de Ezra-Nehemia grote fouten bevat. Vaak realiseren we ons weinig dat Ezra ca. 50 jaar na Nehemia in Jeruzalem aankomt. Voor een eerste oriëntatie in de feiten moge het volgende dienen.

a) De opdracht van de perzische koning ARTHASASTA aan Nehemia tot opbouw van Jeruzalem (Nehemia 2:6) vindt plaats in 454 v. Chr. (zoals blijken zal). Eerst in 426 v. Chr. volgt de oproep van de perzische koning KORES (Ezra 1:2) aan Israël tot tempelbouw. Deze koning KORES zal blijken een zoon te zijn van AHASVEROS, de gemaal van koningin ESTHER. De namen 'Ahasveros', 'Arthasasta', 'Kores', enz. zijn namelijk perzische koninklijke titels, als Farao in Egypte, die dezelfde persoon kunnen aanduiden. Darius betekent 'Handhaver', Ahasveros betekent 'Vereerde Koning', enz. Het zijn geen eigennamen. De gebeurtenissen in de boeken Ezra en Nehemia behoren chronologisch in elkaar te worden geschoven, willen ze in de juiste volgorde worden verstaan. Als koning ARTHASASTA = Darius, de Meder = Ahasveros in Nehemia 2:6 Nehemia toestaat Jeruzalem te herbouwen (454 v. Chr.) vermeldt de Schrift nadrukkelijk dat 'zijn gemalin naast hem zat'. Het was de joodse koningin Esther! Wonderlijk zijn Gods wegen met Israël. Zo kan in de boeken Ezra en Nehemia dezelfde persoon onder verschillende titels optreden. Daarom is een bijbelse chronologie onmisbaar. Dr. BULLINGER heeft nauwkeurig onderzocht aan de hand van drie van elkaar onafhankelijke buiten-bijbelse bronnen wie AHASVEROS = DARIUS, DE MEDER is geweest. Het is duidelijk de koning van Medië 'Asteiages' (griekse benaming). De eerste vrouw van Ahasveros – waarschijnlijk Vasthi uit Esther 1:1,9 – heette in het grieks 'Aryenis', dochter van koning Alyattis van Lydië. AHASVEROS (Asteiages) krijgt een zoon CYRUS (= de Kores uit Jesaja 45:1 en Ezra 1:1) die ongetwijfeld, zoals blijken zal, koningin Esther tot moeder heeft. CYRUS (Kores) krijgt een zoon CAMBYSES (de Arthasata uit Nehemia 5:14). Deze Cyrus (Kores) wordt niet opgevolgd door een zoon, maar door een neef, bekend in de geschiedenis als DARIUS, HYSTASPIS (de Arthasata uit Ezra 7:1,11,21). De Ezra-Nehemia periode wentelt derhalve rond vier perzische koningen: Darius, de Meder (Ahasveros), zijn zoon Kores, diens zoon Cambyses en diens neef Darius Hystaspis.

b) De vraag rijst: hoe kan in 454 v. Chr. als Jeruzalem nog tot het machtsgebied van koning Nebukadnezar van Babel behoort, de perzische koning Arthasasta (Ahasveros) ooit Nehemia opdracht geven Jeruzalem te herbouwen? Het antwoord moet zijn: koning Arthasata = Darius, de Meder, kan dat

doen aangezien hij, geparenteerd zijnde aan Nebukadnezar (waarschijnlijk is Nebukadnezar getrouwd met een zuster van Darius), Nebukadnezar als regent vervangt tijdens diens zevenjarige waanzin, vermeld in Daniël 4. In het laatste jaar van Nebukadnezars krankzinnigheid geeft Arthasasta (= Ahasveros), als regent van Nebukadnezar, aan Nehemia opdracht Jeruzalem te herbouwen (Nehemia 2:6). Koning Nebukadnezar krijgt in datzelfde jaar 454 v. Chr. zijn verstand terug en bevestigt de opdracht van zijn regent met de lofprijzing van de „koning des hemels wiens werken alle waarheid zijn en wiens paden recht zijn” (Daniël 4:37). Dat gebeurt alles in 454 v. Chr. Over de familierelatie tussen Nebukadnezar en Darius spreken verschillende buiten-bijbelse bronnen, w.o. Herodotus, 1,74.

Het is wonderlijk hoe ogenschijnlijk onbelangrijke Schriftmededelingen ineens een belangrijke rol blijken te spelen bij het vaststellen van een bijbels jaartal. Wij komen drie koningen met de naam van Darius tegen: Darius, de Meder (= Ahasveros) zullen we Darius 1 noemen, zijn zoon Kores, die ook onder de titel Darius voorkomt (Daniël 9:1), zullen we Darius 2 noemen. Diens zoon Cambyses treedt in de Schrift niet op onder de titel Darius, wel als Arthasasta (Nehemia 5:14). Een neef van Cambyses is echter weer bekend als Darius (Hystaspis). Hem zullen we Darius 3 noemen.

4.2 Thans enige bijbelse funderingen

a) 454 v. Chr. *Herbouw van Jeruzalem*
Dit jaartal is belangrijk: het is het begin van Israëls herstel (hoe ligt het vast?) Volgens de grote profetie van Daniël 9:25,26 liggen er tussen de opdracht van koning Arthasasta (= Darius 1, de Meder = Ahasveros) aan Nehemia Jeruzalem te herbouwen (Nehemia 2:6) en de uitroeping van de Messias $7 + 62 = 69$ jaarweken = 483 jaar. Deze opdracht van Ahasveros is derhalve uitgegaan in A.D. 29 - 483 = 454 v. Chr. Daarmee staat dit jaartal onwrikbaar vast. In 454 v. Chr. beginnen de eerste jaarweken van Daniël 9.

b) 454 v. Chr. *Einde waanzin van koning Nebukadnezar*
Als Darius, de Meder (= Ahasveros) als regent van koning Nebukadnezar in 454 v. Chr. Nehemia opdracht geeft Jeruzalem te herbouwen „terwijl zijn gemalin naast hem zat” (Nehemia 2:6) eindigt in hetzelfde jaar de 7-jarige waanzin van Nebukadnezar. Hij neemt het bewind weer over. De waanzin is derhalve begonnen in $454 + 7 = 461$ v. Chr. Niet korter, want dan was Darius in 454 niet gerechtigd geweest Nehemia de opdracht te geven. Ook niet langer, want dan was Nebukadnezars lofprijzing aan het einde van zijn waanzin niet de bevestiging van de opdracht tot opbouw van Jeruzalem geweest.

c) 426 v. Chr. *Oproep tot herstel van de tempeldienst (Ezra 1:1)*

Uit het belangrijke jaar 454 v. Chr. is af te leiden dat de inwijding van de tempel (Ezra 6:16) heeft plaats gehad in $454 - 49 (7 \times 7 \text{ jaarweken, Dan. 9}) = 405$ v. Chr. Dat is het 6e jaar van Darius 3 (Ezra 6:15). Het 2e jaar van Darius 3 is dus 409 v. Chr. zijnde het jaar waarin de 15 jaar lang onderbroken tempelbouw wordt hervat (Ezra 4:24). In 409 v. Chr. is derhalve het 70 jaar woest liggen van de tempel geëindigd, dat is derhalve begonnen in $409 + 70 = 479$ v. Chr. Dat is het 19e jaar van Nebukadnezar (2 Kon. 24:8), zijnde het 1e jaar van de heerschappij van Babel. Die heerschappij is derhalve begonnen in $479 + 18 \text{ 496/497}$, zijnde het 1e jaar van Nebukadnezar = het 4e jaar van Jojakim. Daarmee is het jaartal van Jeremia 25:1 vastgesteld, als beloofd in artikel 3. Maar dat niet alleen: vast staat nu ook dat de in 496 begonnen 70-jarige heerschappij van Babel eindigt in $496 - 70 = 426$ v. Chr. In dat jaar stelt Darius (Ahasveros) zijn zoon Kores (Darius 2) aan als zijn opvolger. We weten dat omdat Dan. 9:1 spreekt over het 1e jaar van Kores, zoon van Ahasveros, koning der Chaldeeën, dat is van Babylonië. Daniël herinnert in Dan. 9:2 de HERE er aan dat de 70 jaar dienstbaarheid van Israël aan Babel, voorzegt in Jer. 25:11, dan voorbij zijn. Dat is in $496 - 70 = 426$ v. Chr. Het 1e jaar van Kores is derhalve 426 v. Chr. En Ezra 1:1 zegt dat Kores in zijn 1e jaar Israël oproept de tempel te herbouwen. Dat is dus in 426 v. Chr.

d) 467 v. Chr. *Huwelijk van Ahasveros en Esther*

Dat Kores, zoon van Ahasveros (Dan. 9:1), tevens de zoon van Esther is, wordt ondersteund door de volgende gegevens. Ahasveros is volgens Daniël 6:1 in 426 v. Chr., als hij Babel veroverd (door zijn zoon Kores met als generaal Gobryas, volgens Herodotus) 62 jaar. Ahasveros is dus geboren in $426 + 62 = 488$ v. Chr. Ahasveros heeft in 454 v. Chr. Nehemia opdracht gegeven Jeruzalem te herbouwen. Het is in zijn 20e regeringsjaar (Nehemia 2:1). Zijn regering is derhalve begonnen in $454 + 20 = 474$ v. Chr. Hij is dan 14 jaar oud en nog gehuwd met Vasthi, die hij drie jaar later verstoot (Esther 1:3), dat is in 471 v. Chr. Ahasveros trouwt Esther in zijn 7e regeringsjaar, dat is in $474 - 7 = 467$ v. Chr. (Esther 2:16). Volgens Herodotus is Kores 40 jaar wanneer hij Babel (voor zijn vader) veroverd in 426. Kores is derhalve geboren in $426 + 40 = 466$ v. Chr., dat is een jaar na het huwelijk van zijn vader Ahasveros met Esther. Het is niet aannemelijk dat deze erkende zoon van Ahasveros niet van zijn toenmalige wettige gemalin Esther, de koningin, afkomstig zou zijn. In het 5e artikel volgen de laatste belangrijke jaren uit de Ezra-Nehemia periode.

H. Algra, Den Helder

Geloven: gewoonte of keuze (6, slot)

In de 5e aflevering uit deze serie werd geschreven over de invloed die het gezin en de kerkelijke gemeenschap kunnen hebben op de groei van het geloof van jongeren. In dit nummer wordt nog éénmaal op het proefschrift van mevrouw Jongsma ingegaan.

Vragen

Eerder in deze serie werd al beschreven dat de kerkelijke gemeenschap belangrijk is voor jongeren. Te denken valt aan de manier waarop de kerkdienst wordt ingericht, de mogelijkheid om jongeren te betrekken bij de dienst, de manier waarop kerkleden met elkaar om gaan. Uit deze elementen licht ik de belevingswereld van (veel) jongeren. Uit allerlei onderzoek (ook binnen de rechterflank van de gereformeerde gezindte) komt naar voren dat jongeren vaak met onderwerpen bezig zijn die opvoeders zich nauwelijks realiseren. De kerkelijke gemeenschap zal dus moeten proberen, goed te luisteren naar vragen die onder jongeren leven. Dat roept spanning op. „Wanneer je op deze manier gaat werken, waar blijf je dan?” Toch moeten we ons goed realiseren dat er onder de jongeren vragen leven, waar de kerk doorgaans helemaal aan voorbij gaat. Ik noem als voorbeeld het denken over reïncarnatie. Eén van de oude fundamenten van de kerk is het geloof in de opstanding. Veel jongeren (ook binnen de kerken) hebben dit fundament ingeruild voor gedachten die sterk zijn beïnvloed door datgene wat we in de media horen over vroegere levens. Wanneer we er zondermeer vanuit gaan dat de (oude) geloofs zekerheden door alle leden van de gemeente gedeeld worden, gaat de boodschap aan een aantal leden van de kerk voorbij. Daarmee ontstaat gemakkelijk bij die leden de indruk dat de boodschap ook niet voor hun oren bedoeld is. Het is van groot belang dat over de vragen die binnen de gemeente leven, gesproken kan worden. Daarvoor is het o.a. nodig dat voor de ouders (en andere leden van de gemeente) het geloof een levende realiteit is. Hoe in de praktijk over deze vragen gesproken kan worden, zonder dat de boodschap van de kerk geweld wordt aangedaan, is een kwestie die bij de uitwerking van dit onderwerp hoort.

Is een crisis noodzakelijk?

Eerder werd geschreven dat mevrouw Jongsma veel heeft ontleend aan de theorie van Erikson. Aan de hand van zijn opvattingen noemde ze de crisis als een belangrijk element bij het leren geloven. Ze gebruikte die crisis o.a. als meetlat bij het schrijven over de geloofsopvoeding binnen de

vrijgemaakt-Gereformeerde kerken. Die opvoeding schiet – aldus mevrouw Jongsma – tekort, want er is onvoldoende ruimte voor de crisis (zie Opbouw, 35/10). De vragen binnen het onderzoek richtten zich verder echter niet op die crisis. Er kan dan ook niet uit de onderzoeksgegevens afgeleid worden dat of crisis werkelijk zo belangrijk is. De betekenis van ouders, kerk en vrienden is goed zichtbaar; het belang van de crisis wordt niet echt ondersteund door het feitenmateriaal. Ook uit recent onderzoek onder pubers komt naar voren dat de crisis in deze leeftijdsfase minder sterk is dan wel eens wordt aangenomen. Ik deel de mening van mevrouw Jongsma dat jongeren vragen moeten kunnen stellen en zich het geloof eigen moeten maken (en dat opvoeders kinderen moeten uitlokken tot het stellen van vragen; dat is een voluit bijbels gegeven). Welk verband er bestaat tussen stellen van vragen, het doormaken van een crisis en het latere geloofsleven, dat wordt uit dit proefschrift niet duidelijk.

Samenvattende konklusies

In een serie van 6 artikelen werden enkele aspecten uit het proefschrift van mevrouw Jongsma uitgelicht. Het zou een veel langere serie kunnen zijn. Er staat heel veel in dit boek, dat ook onze kerken ter harte moet gaan. Ik noem bv.: de gemeente als gemeenschap, het feit dat ook de vader een belangrijke rol heeft bij de geloofsopvoeding, het belang van de ontmoeting met christelijke vrienden, de 'voelbaarheid' van het geloof, de noodzaak om als opvoeder zelf een doorleefd, persoonlijk geloof te hebben, de noodzaak voor jongeren om vragen te kunnen stellen, het belang van christelijke bladen in het gezin, het creatief om kunnen gaan met de geloofsopvoeding. Heel duidelijk komt ook naar voren dat jongeren niet alleen moeten leren om mee te doen, maar ook moet leren na te denken over het geloof (reflektie).

Het proefschrift heeft duidelijke kwaliteiten. Het is een prestatie wanneer iemand naast haar gezin en haar werk een dergelijk onderzoek weet af te ronden. Wie naast de resultaten een goed overzicht wil hebben over de literatuur over geloofsopvoeding (tot 1987) vindt in het boek een schat aan gegevens.

Jammer is dat het proefschrift niet bewerkt is voor een breder lezerspubliek. In deze vorm, met alle statistische gegevens, nodigt het niet direkt uit tot lezen. Moeilijke termen als 'curvelineair gerelateerd' en regressie analyse' vormen ook geen reclame. Wat de praktische invulling van de gegevens uit het onderzoek van me-

vrouw Jongsma betreft blijven er bij mij wel vraagtekens. Wat is nu precies een democratische stijl, welke consequenties heeft dat voor de geloofsopvoeding? Hoe kan de kerk vragen aan de orde stellen, zonder dat de boodschap van de kerk ondergesneeuwd raakt? Een kerk die geen boodschap meer heeft, verliest immers ook zijn aantrekkingskracht op jongeren. Verder valt op dat het 'leren geloven' sterk in het horizontale vlak wordt getrokken: afhankelijk van onze middelen en methoden. Misschien is dat niet de bedoeling van de schrijfster en ligt het aan het feit dat het hier een wetenschappelijk proefschrift betreft. Toch vind ik dat wel een gemis. Samenvattend: een proefschrift met veel belangrijke informatie. Er zijn wel kritische vragen mogelijk. Toch overheerst de waarde van de verkregen gegevens. Het is nog eens duidelijk onderstreept: geloven leer je niet van zelf. Dat betekent dat de omgeving zich actief voor opgroeiende kinderen in moet zetten.

Naar aanleiding van: P.E. Jongsma-Tieleman – Geloven; gewoonte of keuze. Proefschrift, uitgegeven bij Kok in Kampen. 245 pagina's, 45 gulden. De aflevering 1 t/m 4 uit de serie verschenen in de nummers 9, 10, 11 en 12 van 'Opbouw', het 5e deel verscheen in nummer 15.

In 'Opbouw' 35/15 is een zetfout geslopen, die misschien aanleiding geeft tot misverstanden. Het betreft het artikel 'Geloven, gewoonte of keuze' (5), pag. 265, laatste kolom. Er staat: 'leren', waar 'lezen' had moeten staan. „Tenslotte is opvallend dat, als ouders veel lezen over godsdienstige zaken, dit een positieve invloed heeft op jongeren.”

D.W.L. Milo, Nunspeet

Doemdenken? – Allerm minst!

n.a.v. drs. W.G. Rietkerk, 'De aarde en haar toekomst', 1991

U kent wellicht de tekening van de wereldklok, die aangeeft hoe de mensheid pas in zicht kwam om vijf minuten voor twaalf – en de kennis van schepping, taal, verkeer en techniek pas om 1 minuut voor twaalf?

Nu even daargelaten deze tijdrekening, die over 300 miljoen jaren beschikt als over de dagomzet van een winkelkassa, wat wij christenen eruit mogen overnemen is: dat het bij twaalfen is en dat wij in de dagen der voleinding leven.

Dat maakt ons leven zo ademloos boeiend. Wellicht zullen wij – anders onze kinderen en kleinkinderen – de Zoon des mensen op de wolken zien verschijnen, precies zo als Jezus' discipelen Hem ongeveer 1960 jaar geleden hebben zien opvaren, totdat een wolk Hem wegnam van hun ogen. En hoe belangrijk voor ons ook de schepping van deze aarde, haar geschiedenis en Gods heilsgeschiedenis mogen zijn – de komende herschepping is nog veel belangrijker. Het is goed, daar diep over na te denken, met de Schrift in de hand.

Toekomstverwachtingen

Voor de moderne mens zit daar weinig inspiratie in. Een belangrijk deel van de 'denkers' aanvaardt de slagzin 'dood is dood'. Het zijn de mensen die eten en drinken, omdat ze morgen sterven.

Een ander deel tracht door fysieke, psychische en denkarbeid zich tot een hoger niveau op te werken, om zo (het zij in cirkel- of spiraalgang) uit de modder van dit mislukte aardse leven te geraken.

In de middeleeuwen dacht men Jezus Christus te zien verschijnen met zwaard en vuur: om het gericht, de straf te voltrekken aan wie zich niet naar behoren hebben gedragen; daarentegen om hen die hun 'kerkelijke plichten vervulden' de zaligheid te schenken – zij het na een passende periode van pijnlijken en loutering. Het streven van vele generaties christenen ging dan ook weinig verder dan het kindergebedje:

lieve Jezus, maak mij vroom,
dat ik in de hemel koom.

De hemel onze toekomst?

Onze rooms-katholieke broeders en zusters spreken over hun overledenen als personen die zijn 'gaan hemelen'. Het werkwoord hemelen wordt gebruikt voor sterven, 'voorzien van de genademiddelen'. En wie de overlijdensadvertenties onder ons leest (of liever: las, want er komt aanmerkelijke verbetering in) zou denken dat onze 'hemelvaart' de bekroning van een zwaar en godvruchtig leven is.

Toch. Wie bij de Schrift leeft, leert deze dingen kritisch te overwegen. Psalm 115 – die bij uitstek over de hemel spreekt – leert ons: dat de hemel de woonplaats van God de Heere is; en

dat Hij de aarde aan de mensheid heeft geschonken. De hemel is Gods woonplaats, de 'vaste plaats van zijn woning' (zei Salomo). De aarde is ons toevertrouwd: om erop te wonen, om die te bouwen en te bewaren. En wanneer daar naar Gods belofte straks een 'nieuwe' (lees vernieuwde, herstelde) aarde en hemel zullen komen, is er m.i. geen reden voor de mens, om zijn plaats op die vernieuwde aarde los te laten en Gods paleis in te trekken. Dat God de Heere Zelf wel bereid is om 'bij Zijn volk te wonen' (Op. 21:2), ligt buiten onze beoordeling: dat is Gods grootheid, die Hij ook op Israëls woestijnreis toonde. Maar ook het nieuwe Jerusalem, het centrum van onze toekomstige eredienst, zal 'af dalen' van God uit de hemel en op deze vernieuwde aarde gevestigd worden.

De hemel als tussentoestand?

De schrijver ds. Rietkerk is bereid de term 'hemel' over te nemen*, wanneer bedoeld wordt op de fase, waarin onze doden verkeren in afwachting van de voleinding der geschapen dingen. In het boek Openbaring lezen we van zielen 'onder het altaar', dat zijn mensen wier bloed is vergoten voor hun geloof – die ongeduldig de voleinding afbidden. Daar blijkt dat onze doden nog niet hun eindbestemming hebben bereikt, maar als 'een wolk van getuigen' (Hebr.) ons aanvuren en met onze strijd meelevens: om de dag des Heeren te bespoedigen.

Overigens zegt de schrijver – en het is verrukkelijk dit van een Schriftgeleerde te lezen! – dat de Bijbel ons geen draaiboek geeft van het komend slothoofdstuk, eerder een kaleidoskopische reeks momentopnamen van de positie, waarin wij verkeren tussen Jezus' hemelvaart en Zijn wederkomst. (De diverse opvattingen over een duizendjarig rijk worden serieus gezien en... vervangen door wat de Schrift hiervan zegt).

Door vuur vergaan?

De herhaalde profetie: dat de aarde door vuur zal vergaan, heeft veel mensen slapeloze nachten bezorgd. Welke folteringen en wrede beproevingen zouden nog voor ons klaarliggen? Maar hier toont Rietkerk het verrassende beeld van de zilversmid: die boven zijn mengsel zit dat door vuur gelouterd wordt. Pas als alle onzuiverheden zijn verdwenen kan hij zijn beeld zien weerspiegelen. Zo zal de Schepper zijn evenbeeld herkennen, wanneer we 'als het zilver beproefd' zijn. Op dat ogenblik zullen we, als bij de schepping, weer 'zeer goed' zijn.

De aarde met haar bossen, zeeën, bergen, rivieren, kunstwerken en fauna,

haar flora en haar mensheid, deze schepping zal niet verdwijnen – maar wel zal verdwijnen haar uiterlijke misvormde verschijning; zodat ze weer 'zeer goed' zal zijn, letterlijk *verheerlijkt*, tot haar oorspronkelijke Goddelijke waarde teruggebracht.

Onze goede werken

Een oud versje (ook oude versjes kunnen waarheid bevatten) zegt:

niets is hier blijvend,
alles, hoe schoon ook, zal eenmaal vergaan,
maar wat gedaan werd uit liefde tot Jezus
dat houdt zijn waarde, blijft eeuwig bestaan.

Die laatste 2 regels komen overeen met de Schrift: 'hun werken volgen hen na', Op. 22. Dat is een grote troost voor hen, die levenslang vrede stichten, strijden tegen de zonde, onrecht, verdrukking, verloederen. Hun werken worden niet verbrand, maar volgen hen na, gaan met hen mee. En alles wat daarin onvolkomen was, zal – als hout, hooi en stoppelen, zei Paulus – met vuur verbrand worden. Zodat alles, wat we door Gods genade goed mochten doen, beproefd uit de smeltkroes te verschijnen zal komen en meegaan naar de nieuwe aarde.

De schrijver heeft daarbij – en ook daar prijzen we hem in – niet alleen onze geestelijke goede werken op het oog (goede preken maken, waardevolle huis- en ziekenbezoeken brengen) maar ook het werk van de huismoeder in de keuken, het werk van de fabrieksarbeider, straatveger, wetenschapsman, denker, schrijver, kunstenaar, de 'cultuurmens'.

Cultuur op de nieuwe aarde?

Wanneer onze beste werken met ons meegaan, dan geeft deze belofte een sterke stimulans om door te gaan met wetenschap, kunst, milieuzuivering – al zou Jezus morgen verschijnen. Christenen moeten zich bij uitstek beijveren voor een goed leefmilieu; en dat niet in de geest van de natuuraanbidders, voor wie niets heilig is dan een schone zee en een nette ozonlaag – maar in de geest van rentmeesters, slaven, die op hun post zijn als de Heer komt. „Wij mogen niet” schreef eens iemand, „de vervuilde aarde in de steek laten, omdat de Heer die straks toch totaal verbrandt – maar we moeten Hem de weg bereiden, vooruitgrijpend op Zijn programma”. Dan zal Hij straks deze aarde (deze aarde) transformeren tot het oorspronkelijke 'zeer goed'. Dan heeft de Schepper weer lust in zijn schepping.

Zo krijgt onze cultuur, de bovenlaag van ons mensenleven, een extra dimensie. De kunst, de wetenschap, de woningbouw, kortom de beschaving en

verfijning van ons geestelijk en zedelijk leven (van Dale), ze moeten niet halt houden maar doorgaan.

Van Winston Churchill zijn vele geestige, grimmige en slagvaardige uitspraken bekend. Minder bekend is, dat hij amateur-schilder was. Welnu, een journalist vroeg hem naar zijn toekomstverwachting. – Hij verwachtte het eeuwige leven, zei Churchill. – Wat of hij dan die eindeloze tijd dacht te gaan doen? – De eerste miljoen jaren, zei Churchill, zal ik nodig hebben om een volmaakt schilderij te vervaardigen.

Deze anekdote bewijst niets, maar tekent alles. Want wanneer de Schrift zegt dat „de heerlijkheid en eer der volken” (Op. 21:22) op de vernieuwde aarde gevonden zal worden (....) dan moet ons geloof niet stilstaan bij behouden zielen, maar bij het herstel van Gods schone schepping, haar heerlijkheid. Waarin God alles is en in allen.

Christelijk geloof

Wij herinneren ons een predikant, die tijdens zijn vakantie ons ouderlijk huis bezocht en zich bitter beklagde, dat hij het verkeerde boek op vakantie had meegenomen. Het was... het juist (1935) verschenen boek van K. Schilder, 'Wat is de hemel?' Hij zei, deze dienaar des Woords, dat hij van plan was geweest om zich eens heerlijk te verlustigen in het 'strelend vooruitzicht', maar dat hij met dit boek van een koude kermis thuiskwam.

Wij hebben niet alles van Schilder gelezen. Maar het boekje van ds. Rietkerk maakt zonneklaar, hoezeer ons christendom verwaald is in bijgelovige verhalen, in plaats van acht te slaan op Gods beloften. Er is voor ons geen reden om neer te zien op Roomse bakkerpraat, zo lang wij onze stichtelijke fantasieën niet in de lijn brengen van de Schrift.

Met Christus zijn

Als 'hemelen' er niet bij is – waar blijven we dan straks? We zijn dan 'met Christus', laat dat genoeg zijn. Hij is nu in de hemel, maar straks komt Hij terug naar deze aarde om ons niet weer te verlaten.

Zijn belofte aan de mede-gekruisigde rover: „heden zult ge met Mij in het paradijs zijn” is eeuwenlang gelezen als: „vanaf heden zult ge bij Mij in de hemel zijn”. Slechts één tekst was basis voor een eeuwigheidsgeloof. Dat Jezus echter na drie dagen en drie nachten (de Bijbel schijnt te spreken van 1 dag en 2 nachten – maar dat is een ander verhaal) uit die hemel naar de aarde terugkwam, werpt vragen op naar de inhoud van Jezus' belofte aan het kruis. Want kwamen zij, die bij Jezus' sterven uit de graven opstonden, uit de hemel terug? En Lazarus, de jongeling van Nain, het dochtertje van Jairus?

Laat het genoeg zijn dat we 'met Jezus' mogen zijn. Veiliger is niet denkbaar. En laten we reikhalzend uitzien naar Zijn komst, wanneer Hij deze corrupte

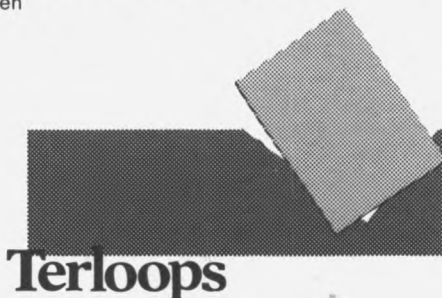
aarde zal zuiveren, vernieuwen en verheerlijken. Zodat wij weer, als mensen Gods, bekwaam zullen zijn tot alle goed werk.

Tenslotte

Ds. Rietkerk heeft veel heilige huisjes omgestormd, om vrij baan te maken voor Goddelijke toekomstverwachtingen. Zijn boekje – het beste dat ik dit jaar las – heeft 100 pagina's, komt van Kok Voorhoeve en is van onschatbare waarde voor onze bijbelclubs en catechisatie; ook voor persoonlijk gebruik. Bovendien deed het me deugd, dat ook enkele minder bekende schrijfsters (Mw. B. v. Petegem, 'Troost, troost Mijn volk' en Mw. Vollenhoven-Meijer, 'Op weg naar het koninkrijk') worden genoemd, tussen Berkhof, Kuyper en Schilder.

Dit is geen boekbespreking, laat staan een recensie – liever een eerbetoon.

* het woord hemel heeft immers vele betekenissen

P.C. van Wijk, Zaltbommel

Voorouderverering

Eén van de zaken, waarmee de zendingen in Zuid-Afrika steeds weer te maken krijgen, is de voorouderverering. Deze verering is een onderdeel van de zoeloe-cultuur, die heel moeilijk door de christelijke zoeloes kan worden losgelaten.

In het verslag van de deputatie, die in 1987 namens de kerkeraad van Leerdam het zendingsterrein bezocht, staat hierover het volgende te lezen:

„Ds. Keesenberg en br. Mofokeng (een aanstaand zwart dominee – v. W.) wijzen er steeds op dat hiermee volledig gebroken moet worden om Christus alléén te kunnen volgen. Het dagelijks leven is echter zó doordrenkt met het heidendom, dat dit vaak erg moeilijk is. Om deze reden heeft het Zionisme, een syncretistische beweging, die christendom en heidendom tracht te combineren, ook zo'n geweldige aantrekkingskracht.

Het is dan ook van belang, waar mogelijk, de invloed van deze zionisten te breken. Dit wordt gedaan door een begrafenis te leiden van een niet-gemeentelid, zodat het werkelijke Evangelie kan weerklinken en de zionisten de leiding niet op zich nemen. Tijdens ons bezoek woonden Ds. Keesenberg en br. Mofokeng een 'nachtwake' voor een dode bij, waar veel gezongen werd, gelegenheid was de Bijbel te lezen en daarover tot de mensen te spreken. Zo worden velen, ook mannen, bereikt met Gods Woord en soms ontstaan daaruit verdere contacten.

Voor al br. Mofokeng weet heidense invloeden in de gemeente goed te onderscheiden. Hij is, met Ds. Keesenberg, van mening dat niet alle gebruiken afgeschaft behoeven te worden; in diverse gevallen is het goed mogelijk er een volkomen christelijke inhoud aan te geven, zoals in het bovenstaande geval: de 'nachtwake' is er voor bedoeld dat niemand de geest van de overledene kwaad kan doen; nú wordt het een bijeenkomst waarbij men elkaar op christelijke wijze steunt en vertroost.” In 1966 verscheen het boekje 'Syncretisme als uitdaging' van ds. M.R. van den Berg, die een aantal jaren als zendeling in Zuid-Afrika werkzaam is geweest. Hij wijst er o.a. op, dat velen proberen „de God van de Schriften (te) annexeren voor (hun) eigen oude, heidense godsdienst”.

Volgens de zoeloe's komt een overleden man na een jaar of korter tijd na wat omzwervingen weer terug in de kraal, waartoe hij behoorde. Als vooroudergeest kan hij goed en kwaad brengen. Voor goede dingen wordt dan gedankt, voor kwade dingen moet er worden geofferd.

Men probeert dit gebruik wel te vergelijken met de onthulling van een grafsteen, hetgeen natuurlijk niet opgaat. Vaak heeft men ook het verschil tussen gedenken en vereren niet door.

Ds. Van den Berg merkt in zijn boekje o.a. op: „De kerk treft regelingen voor haar eigen begrafenis als ze dit syncretisme niet op leven en dood bevecht.”

De besnijdenisschool

Even gevaarlijk is de besnijdenisschool, die in het noorden van het zendingdistrict onder de Sotho's (geen zoeloes) een belangrijke rol speelt. Gedurende drie maanden gaan jongens en meisjes naar een bepaalde kraal, waar ze afgezonderd leven en besneden worden. Ook ontvangen ze onderwijs in de omgang met de vooroudergeesten. Nog steeds komt het voor, dat leden van de gemeente naar de besnijdenisschool gaan.

Een tjekkie

Tijdens ons verblijf in Vrijheid werd de volgende brief bij de familie Keesenberg bezorgd:

„Geagte Ds. Keesenberg, M'n vrienden, Helgaard en Sophie Potgieter, lieten mij Uw brief lezen wat ze van U ontvingen; ik was nogal beïndrukt door al die werk onder ons zwart mensen wat U daar doet en gaf die Here mij in om U geldelijk te steunen, dus schreef U een tjekkie! Mag God U nog verder zegenen op Uw werk en met vr. groeten, Adje Sunkel.”

Zo kwam er een bedrag van 250 Rand binnen.

Zulke tjekkies zijn belangrijk. Het zendingswerk zal in de komende jaren meer gaan kosten, o.a. door de zwarte predikanten die er komen. En dus kan een extra bijdrage geen kwaad!

P.J. van Kampen, Eck en Wiel

Griekse woorden in het Nieuwe Testament (2)

2. Akoloutheo: volgen

Het Griekse woord 'akoloutheo' – 'volgen' – geeft aan hoe de levenshouding van een Christen moet zijn; het drukt 'discipelschap' uit.

I. Het Klassieke Grieks

Ook in het Grieks van voor het Nieuwe Testament was het werkwoord 'akoloutheo' bekend. Het kwam vooral in de volgende verbanden voor:

- Soldaten volgen hun generaal: hij wijst de weg, zij gehoorzamen.
- Slaven volgen hun meester. Zij letten op zijn bevelen en aanwijzingen. Ook hier heeft het woord de associatie 'gehoorzamen'.
- Mensen volgen de mening van een wijs iemand. Je volgt een leider in de opinievorming.
- Mensen volgen de wetten; je aanvaardt een bepaalde gedragscode.
- Mensen proberen de draad van een gesprek te volgen, vast te houden.
- Mensen 'volgen' anderen van wie ze iets hopen te krijgen. Men is vasthoudend in het 'plakken' aan iemand die gunsten uitdeelt.

Elk van deze betekenissen zegt iets over onze relatie tot Christus

- Hij is de leider van de veldtocht, wij volgen Hem op onze 'veldtocht'.
- Hij is de eigenaar van de slaven. Wij moeten Hem gehoorzamen.
- Zijn mening is voor ons volstrekt gezaghebbend.
- Willen we deel hebben aan het Koninkrijk der hemelen, dan moeten we ons aan zijn regels houden.
- We moeten erachter komen wat Christus precies wil; dat houdt in dat we zijn woorden met de grootste aandacht moeten beluisteren.
- Hij is degene die ons voorrechten kan verschaffen; het is zaak bij Hem in de buurt te blijven.

II. Het Nieuwe Testament

Naast bovengenoemde betekenis-associaties is er nog heel wat meer te zeggen over het werkwoord 'akoloutheo'.

1. degenen die Jezus volgen

a. De discipelen laten hun werk achter en volgen Jezus: Dat doen Petrus en Andreas (Mattheüs 4:20; Markus 1:18). Twee volgelingen van Johannes de Doper volgen Jezus. (Joh 1:37). Na de wonderbare visvangst laat een aantal mensen alles achter en volgt Hem. (Lukas 5:11) Ze hebben, zeggen ze later, alles achtergelaten om Hem te volgen. (Mattheüs 19:27) De Heer zegt tegen de mensen dat ze eerst goed

moeten nadenken voordat ze Hem volgen. (Matth. 8:19; Lukas 9:59,61).

b. Met dit woord „Volg Mij” roept Hij mensen achter zich. Het is een uitdaging, een woord dat een bepaalde leefwijze insluit. Het is zijn woord voor Mattheüs (Markus 2:14, vgl. Lukas 5:27; Matth. 9:9). Zo roept Hij Filippus (Johannes 1:43). het is de opdracht die Petrus krijgt, als hij door Christus na het verraad opnieuw wordt aanvaard. (Johannes 19:19,22) Het is de opdracht waaraan de Rijke Jongeling tenslotte niet voldoet. (Mattheüs 19:21; vgl. Lukas 18:22) Zijn opdracht voor gelovigen in alle tijden is dat ze hun kruis op zich nemen en Hem volgen. (Markus 8:34; 10:21; Mattheüs 10:38; 16:24; Lukas 9:23)

c. De scharen, de mensenmassa's 'volgden' Hem. Zo komt het woord nog het meest voor (Mattheüs 4:25; 8:1; 12:15; 14:13; 19:2; 20:9; 21:9; Markus 3:7; 5:24; 11:9; Johannes 6:2) In deze gevallen lijkt nog het meest het element aanwezig, dat men Hem volgt, omdat Hij wat te geven heeft; men volgt Hem met verzoeken. Zie ook Mattheüs 9:27, waar twee blinden Hem volgen, opdat Hij hen zou genezen.

d. Soms is het volgen een kwestie van dankbaarheid. In Mattheüs 20:34 volgen twee blinden Hem, nadat Hij hen het gezicht heeft geschonken. Hetzelfde doet de blinde in Lukas 18:43 en Bartimeüs in Markus 10:52. Ze volgen niet om iets te ontvangen, maar als teken van dankbaarheid dat ze iets ontvangen hebben: genezing.

e. In Markus 2:15 wordt gezegd dat „vele tollenaars en zondaars” Hem waren gevolgd. Dat geeft aan dat ze zich bij Hem begrepen voelden, niet afgestoten, zoals dat bij andere geestelijke leiders het geval zou zijn.

2. de motieven om Hem te volgen.

We zien dus dat mensen verschillende motieven hebben om Hem te volgen.

- De discipelen volgen Hem, omdat ze zich niet aan zijn oproep kunnen onttrekken.
- De scharen volgen Hem, omdat ze naar dingen verlangen die alleen Hij hun geven kan. Dat voelen ze haarscherp aan.
- De zondaars volgen Hem, omdat ze weten dat alleen Hij hun gebroken en geschonden leven kan aanraken en genezen.

- Bepaalde mensen, zoals blinden, volgen Hem, omdat alleen Hij de macht heeft om hen te genezen.
- Een paar mensen die genezen zijn volgen Hem uit dankbaarheid.

We concluderen dat niet iedereen die de Heer in zijn tijd volgde dat om dezelfde redenen deed. Er zijn op zijn minst nuances in de motieven.

3. wat het volgen van Jezus met zich meebrengt

a. de kosten berekenen
Herhaaldelijk blijkt dat men 'de kosten berekenen' moet alvorens men Christus volgt. In Lukas 9:59,61 lijkt Hij een 'ontmoedigingsbeleid' t.o.v. potentiële volgelingen te volgen. Ze moeten Hem pas volgen, als ze kunnen overzien wat er van hen wordt gevraagd. Hij wil niet dat iemand Hem volgt op basis van verkeerd begrepen of onjuist ingeschatte uitgangspunten. Een snelle, door emoties ingegeven, bereidheid achter Hem aan te gaan moet eerst kritisch worden getoetst. Alleen weloverwogen navolging is voor Hem goed genoeg.

b. opoffering
Herhaaldelijk blijkt ook dat het volgen van Christus offers eist. We lezen wat mensen moesten opgeven of achterlaten om achter Hem aan te gaan (Mattheüs 4:20,22; 19:27; Lukas 5:11) Het volgen van Hem als Heer eist een 'totale levensstijl', een 'full time' betrokkenheid.

c. een kruis opnemen
Als een mens Jezus volgt, betekent dat het opnemen van 'een kruis'. Zie Mattheüs 16:24; vgl. Markus 8:34 en Lukas 9:23. Wie Jezus volgt kan niet tegelijkertijd doen wat hij/zij zelf wil. Van gewoonten, doelen in het leven, ambities, genoegens enz. moet afstand worden gedaan, als Hij ze ons niet toestaat. Zelf-overgave is altijd aan de orde.

4. het niet (totaal) volgen van Hem

a. Hem niet volgen
Er zijn situaties waarin iemand weigert om Jezus te volgen. Dat is met name het geval bij de Rijke Jongeling. (Mattheüs 19:21; vgl. Lukas 18:22) Het resultaat van die onwil is droefenis; hij ging bedroefd heen. Iemand mist hier een heel diepe bestemming...

b. volgen op afstand
In Mattheüs 26:58 (vgl. Markus 14:54 en Lukas 22:54) lezen we dat Petrus Jezus 'van verre' volgde. Hij durfde niet dichterbij te komen, uit angst voor

Persschouw

Automaat (II)

door Nellie Vermeulen

zijn eigen leven. Als Petrus dichter bij de Here Jezus gebleven was, had hij vermoedelijk Hem niet verraden! Immers, toen hij Jezus' blik zag, besepte hij wat Deze hem had gezegd en wat hij heftig had ontkend. (Lukas 22:61)

c. 'bevreesd' volgen

Als Christus zijn laatste reis naar Jeruzalem maakt, volgen de discipelen 'bevreesd', lezen we in Markus 10:32. In zeker opzicht was dat een uiterst dappere houding; ze volgden Hem niet, omdat ze begrepen wat Hij ging doen, integendeel; ze vreesden het ergste. En toch volgden ze Hem! Daarin zit iets 'hogers' dan ze wellicht zelf voor zich hebben durven 'claimen'

5. de beloning op het volgen van Jezus
Er staan twee grote beloften in het Evangelie, met name het Evangelie van Johannes.

a. niet in het donker

In Johannes 8:12 belooft de Here dat „wie Mij volgt”, niet in de duisternis zal wandelen, „maar hij zal het licht des levens hebben”. Als de Here met je 'meegaat' ben je van je weg verzekerd, zoals je onderweg ook veiligheid zult kennen.

b. de juiste bestemming

Als iemand Jezus volgt, is er de belofte dat hij/zij veilig zal aankomen. Johannes 12:26. „Indien iemand Mij wil dienen, hij volge Mij, en waar Ik ben, daar zal ook mijn dienaar zijn.” Aan deze kant van de eeuwigheid kost navolging veel, een offer, een kruis. Maar er is 'zin' in het begaan van die weg. De 'beloning' van het navolgen is een eeuwigheid bij Hem. Als we die bestemming bereiken, zal alle moeite van de weg vergeten zijn, in het niet verzinken bij de heerlijkheid die over ons geopenbaard zal worden.

En wat denkt u verder van onze huishoudelijke apparaten. Koffie zetten bijvoorbeeld: automatisch. Afwassen en afdrogen idem (in sommige huishoudens tenminste) brood, kaas, vlees en groente snijden, rauwkost malen eveneens. Koelkast ontdooien hoeft ook al niet meer. Zelfs tandenpoetsen kan elektrisch!

De dingen gaan vanzelf totdat... de stroom uitvalt.

Leuk als je net bij de kassa van een supermarkt staat met de boodschappen voor een week. Alles ligt stil. Van optellen kan geen sprake zijn, daarvoor is het meisje achter de kassa niet opgeleid. Zij kan alleen automatisch handelen. Iedereen moet maar – in het donker – wachten tot het euvel is verholpen.

Wie wereldoorlog II heeft meegemaakt is vindingrijk genoeg geworden om zich in noodgevallen te kunnen redden. Toen ging er tenslotte niets meer vanzelf. Ieder onderdeel van het leven moest zelfstandig worden uitgedacht en uitgevoerd. Dat maakte de mensen wel slim. Heel wat slimmer dan in de geautomatiseerde maatschappij van vandaag van ons verwacht wordt.

Dreigt het niet wat overdreven te worden? Een druk op de knop en het verwachte artikel of programma komt eruit. Lopen we zelf ook niet de kans om een automaat te worden? Oefenen we nog regelmatig onze puur menselijke gaven? Zingen we nog wel eens? Hoe gemakkelijk zetten we het verzoekplatenprogramma op de radio aan. Doen we met het gezin wel eens een spelletje? Waarom zouden we, daar zorgt onze favoriete TV-presentator wel voor. Vertellen we onze kinderen en kleinkinderen nog wel eens een verhaaltje?

Welnee, ze hebben toch een walkman met cassettebandjes van Mickey Mouse of Alfred J. Kwak en voor de bijbelse vertellingen hebben we de E.O.

En hoe onderhouden we het contact met onze verre familie of vrienden? Het kost wel wat meer, maar je belt toch gewoon even. „Ik ben geen schrijver”, zeggen we verontschuldigend. Maar zouden we in een doodgewone babbelfbrief niet beter in staat zijn om onze gevoelens over te brengen? Al schrijvende zouden we het over zaken kunnen hebben die van primair belang zijn in het leven en die ons toch niet zo gemakkelijk over de lippen komen. Een brief kan worden

overgelezen, soms nog na jaren, om iets liefs over te brengen of een beetje troost in verdriet. Ondanks vele verhuizingen zijn wij nog altijd in het gelukkige bezit van tientallen brieven van mijn overleden vader en ze zijn ons goud waard, omdat hij de moeite nam om, zijn overbezet leven ten spijt, aan zijn kinderen over de „eeuwige dingen” te schrijven. De moeder zette er nog gauw haar vraag onder of de kinderen wel over waren gegaan en of de kiesjes van de baby nu al door waren. Een kostelijke erfenis. Hoe staat het met ons bidden? Vooral formuliergebeden verworden gauw tot automatismen.

Velen van ons, ontgroeid aan het „Here zegen deze spijze, amen” zijn opgevoed met „O Vader, Die al 't leven voedt, kroon onze tafel met uw zegen...” (zie Oud Gezang J). En je had het hart niet om je mond te houden bij: „Leer ons voor overdaad ons wachten”, ook al was Schraalhans keukenmeester. Ik weet van een gezin met zes hongerige jongens, waarvan de vader werkloos was. Het enige wat op tafel kwam was één fles gortepap. Eén van die jongens vertelt erover: „Ik was meer aan vloeken toe dan aan bidden”. Maar dit terzijde.

Op zichzelf genomen is er geen enkel bezwaar tegen het opzeggen van formuliergebeden. Willen we het nog beter kunnen zeggen dan Jezus het zijn discipelen heeft geleerd in het Onze Vader? Maar als we het druk hebben is het gevaar niet denkbeeldig dat we automatisch omgaan met de heilige dingen, terwijl onze gedachten al lang weer aan het werk zijn. Of is dat alleen bij mij zo? Is het dan nog wel bidden?

Als we onze persoonlijke gebeden in de ochtend of de avond wat kritischer bezien, valt het ons dan niet op dat we dikwijls dezelfde woorden en dezelfde volgorde aanhouden, zodat ook daar de vervlakking op de loer ligt? Machinaal bidden komt jammer genoeg voor.

Ook in het pastoraat schuilt het gevaar van de routine. Zeker als het ons dagelijks werk is. Zoiets van een automaat: een gulden erin en een bijbeltekst eruit. Er is een verwachtingsspatroon waar we aan willen (of moeten) voldoen. Geestelijke bijstand verlenen in de vorm van een gebed, het lezen van een bijbelgedeelte of het uitspreken van troostwoorden.

Maar het kan gebeuren dat we geen woorden hebben. Gelukkig maar. Een predikant stond bij de kist van een van zijn ouderlingen en werd zo overmand door zijn emoties dat hij geen woord kon uitbrengen. Later verweet hij het zichzelf. Maar om woorden was de familie niet verlegen wel om medeleven. De kapper die deze week mijn haar verzorgde, vertrouwde me toe dat hij als beginnend ouderling niet altijd wist hoe hij met rouw in de gemeente om moest gaan. Zijn predikant had hem toen de raad gegeven: „Wees maar gewoon jezelf en doe wat

je hart je ingeeft. Wéés er voor de ander, dat is meer waard dan een heleboel woorden."

In het pastoraat gewoon jezelf zijn sluit natuurlijk niet uit dat je eerst zelf uit de Bron put voor je naar de ander gaat. De vrouw van een ambtsdrager liet me eens het kleine kamertje zien waar haar man zich kon terugtrekken als hij ouderling van dienst moest zijn of op huisbezoek zou gaan: een rekje met zorgvuldig gekozen boeken en een bijbel, een tafel, een paar stoelen en een orgel. Een heiligdom. Ik werd er stil van.

Apparaten, machines, volautomatische gebruiksvoorwerpen die ons veel werk en tijd besparen. In een gesprek hierover merkte een hoogbejaard gemeentelid op: „En zijn de mensen nu beter af dan vroeger? Vergeleken met mijn generatie hebben ze nu zeeën van vrije tijd.

Maar als ik ergens aanklop om iets gedaan te krijgen hebben ze het te druk."

Over relativeren gesproken. Wat doen we met de tijd die we overhouden? Gebruiken we die om ons door de TV te laten bezighouden alleen voor tijdverdrijf? Of om een onevenredig deel van die tijd aan sport te wijden? Of om vaker op koopjesjacht te gaan in de stad? Om eindeloos op koffieviste te gaan, waar heus niet alleen over de preek van zondag wordt gepraat?

Misschien houden we die tijd en energie wel over om anderen van dienst te zijn en daarin onze Meester te dienen. Denken we alleen maar aan onze belofte op de dag van onze openbare belijdenis: „... om met blijdschap te arbeiden in zijn Koninkrijk".

Genoeg mogelijkheden binnen onze plaatselijke gemeente voor wie nog mobiel is. En als je nou niet meer mobiel bent? Een paar voorbeelden. Daar is iemand die aan zijn kamer gebonden is en met heimwee terugdenkt aan de keren dat hij als ouderling op huisbezoek ging in de gemeente. Die tijd is voorbij, maar hij kan wel telefoneren. En zo is hij een gewaardeerde hulp geworden voor de mensen in tijden van beproeving en geestelijke nood. Een vrouw van 76 in een flat voor ouderen bestelt geluidscassettes van kerkdiensten en op een van „die lange middagen" in het huis dat er niemand op bezoek komt en bij velen de verveling op de loer ligt, nodigt ze minder mobiele burens uit om bij haar te komen luisteren.

Een 89-jarige, die prekenbandjes in voorraad heeft voor haar blinde echtgenoot, leent ze uit aan de vrouw die de kamer komt doen, die ze op haar beurt weer doorgeeft aan haar invalide vader. „We ontvangen er zelf zoveel zegen door," vertelde de oude dame ons door de telefoon, „dan moeten we die zegen toch ook doorgeven en niet alles maar voor onszelf houden?"

Die cassettes van kerkdiensten worden met veel zorg opgenomen en gecopieerd door iemand met een wankel gezondheid.

Onder alle omstandigheden krijgt dit werk voorrang. Op die manier gaat de kerkdienst lang – en ver – mee. Iemand schreef ons vanuit zijn hotel in een land waar geen protestantse kerkdiensten worden gehouden: „Vanmorgen was ik toch met de gemeente verbonden. Ik luisterde naar een dienst op cassette, waarvan ik er een aantal voor mijn verjaardag kreeg om mee te nemen."

Zo gaat de godsdienstoefening door, ook buiten de zondag om! Dat is nou met blijdschap arbeiden in Gods Koninkrijk. Zullen we nog eens nadenken over onze mogelijkheden en die uitbuiten zolang het nog kan?

Met meer vrijmoedigheid durven we dan mee te zingen: „Neem mijn leven, laat het Heer, toegewijd zijn aan uw eer. Maak mijn uren en mijn tijd tot uw lof en dienst bereid."

Wij hebben aan dit indrukwekkende artikel, dat wij aantreffen in het Hervormd Weekblad, niets toe te voegen!

Enschede

O. Mooiweer

Kerknieuws

Vrouwencontactdag 1991

Zoals reeds eerder aangekondigd, wordt op zaterdag 28 september a.s. de Landelijke Vrouwencontactdag gehouden.

Wij nodigen u hierbij hartelijk uit in groten getale naar Putten te komen. Wie vorige contactdagen bezocht, weet hoe bemoedigend en gezellig het kan zijn één dag als zusters uit het hele land bijeen te zijn. Wij doen ons best ook deze keer weer een fijn programma samen te stellen. We zullen weer mooie liederen zingen, een opwekkende toespraak aanhoren, naar muziek luisteren, 'oude' bekenden en vriendinnen ontmoeten, kortom, u kunt in de nazomer bij leven en welzijn nog fijn een dagje uit. Uiteraard zijn op de contactdag ook broeders zeer hartelijk welkom!

Putten is zeer goed met de trein bereikbaar. Het station ligt ongeveer drie km van het centrum. Vanaf negen uur is vervoer per taxi of per taxi-busje naar 'De Aker' mogelijk. De kosten bedragen voor een taxi (vier personen) f 10,- en voor het taxi-busje (acht personen) f 15,- per rit.

Komt u per auto of als groep met een bus, dan verzoeken wij u vriendelijk doch dringend *niet* te parkeren op het terrein bij de Oude Kerk, maar uitsluitend gebruik te maken van de parkeerterreinen bij het gemeentehuis en het

politiebureau, naar welke gebouwen richtingborden in het dorp verwijzen.

U bent vanaf negen uur welkom in 'De Aker', Fontanusplein 2, waar koffie met Veluws krentenbrood en enkele interessante stands op u wachten. Daar kunt u tegen betaling van f 15,- het programmaboekje met een bon voor koffie en een bon voor de lunch in ontvangst nemen.

Om half elf begint de bijeenkomst in de Oude Kerk, Kerkplein 11, gelegen op ongeveer 50 meter van 'De Aker'. In de kerk is een ringleiding aanwezig. Ds. F. van Deursen uit Wezep zal spreken over het onderwerp: 'WEET WAT JE WAARD BENT!'.

Voor de lunchpauze gaan we om twaalf uur weer naar 'De Aker'. De lunch zal bestaan uit soep, broodjes, fruit en drinken naar keuze.

Om twee uur beginnen we met het middagprogramma, opnieuw in het kerkgebouw. We hebben het voornemen de middagbijeenkomst omstreeks vier uur te beëindigen.

We hopen en verwachten, dat het een fijne dag zal worden met als hoofddoel aan onze Schepper lof en eer te brengen en ook om elkaar weer te bemoeiden. Daarom hopen we ook u op 28 september in Putten te mogen ontmoeten.

In verband met de noodzakelijke voorbereidingen is het wenselijk, dat u zich uiterlijk op 8 september bij de plaatselijke coördinatrice heeft aangemeld. In andere gevallen zien ondergetekenden uw aanmelding gaarne tegemoet, eveneens voor de genoemde datum.

Namens de voorbereidingscommissie,

J. van den Berg-Buisman,
Kon. Wilhelminalaan 15,
8091 AP Wezep
Tel. 05207-61592.

N.A. van Deursen-Douw,
Callunastraat 12,
8091 VT Wezep
Tel. 05207-61835.

Wereldraad naar 1 religie (J. Verschuure). Verdampende roeping. 2e graads PL. Zwolle. Geref. onwellevendheid (H. Schuurman). Samenvallen grenzen kerk en verbond. Dagkarakter Genesis 1. Fusie geref./chr. scholen J.L. Struik. Doen chr. psychiaters aan telepathie? (R. Schoonhoven)

in **Waarheid & Eenheid:**
los nr.: f 2,50 giro 1599800
Schrift & Getuigenis te Delft.